

суспільства. Окрім того, вони визначають міру втручання індивідів у справи інших.

4. Права мають власну цінність як надбання людства, що виражають найбільш загальну, безумовну значущість для всіх індивідів. У той же час вони є засобом встановлення чи визнання цінностей.

5. Інститути громадянського суспільства не тільки опосередковують певні цінності, але іноді самі є цінностями цього суспільства.

6. Для українського суспільства утвердження таких цінностей, як права людини, повинне бути засноване на глибоких індивідуальних переконаннях, що зводять до мінімуму небезпеку частоті «зміни цінностей» представниками цього суспільства.

Література

1. Крижанівський А. Ф., Крезе О. О. Громадянське суспільство і механізм дії права: проблеми співвідношення і взаємодії // Актуальні проблеми держави і права: Зб. наук. пр. — О., 2003. — Вип. 21. — С. 22–27.
2. Хеффе О. Политика. Право. Справедливость: Основположения критической философии права и государства / Пер. с нем. В. С. Малахова при участии Е. В. Малаховой. — М.: Гнозис; Логос, 1994. — 328 с.
3. Розова Т. В., Барков В. Ю. Специфіка становлення громадянського суспільства в Україні: Монографія. — О.: Юрид. л-ра, 2003. — 336 с.
4. Бігун В. С. Антропологія, аксіологія та соціологія права. До питання про праворозуміння // Часопис Київського університету права. — К., 2005. — № 4. — С. 23–32.
5. Грищенко А. В. Роль закону в розбудові громадянського суспільства в Україні // Вісник Академії праці і соціальних відносин федерації профспілок України: Наук.-практ. зб. — К., 2001. — № 2. — С. 78–83.
6. Орлова В. Автономия личности и автономия гражданского общества // Государство и право. — 2006. — № 1. — С. 12–18.
7. Джин Л. Коен, Эндрю Арато. Гражданское общество и политическая теория: Пер. с англ. / Общ. ред. И. И. Мюрберг. — М.: Весь мир, 2003. — 784 с.
8. Государственное право Германии: Сокр. пер. с нем. 7-том. изд. Т. 2. — М.: Ин-т государства и права РАН, 1994. — 319 с.

УДК 340.11:316.752(71)

А. М. Василенко

АКСІОЛОГІЯ ПРАВА: БАГАТОКУЛЬТУРНІСТЬ ТА ДІАСПОРИ В КАНАДІ

Область і основна тематика юридичної аксіології пов'язана з проблемами розуміння і трактування права як цінності і має і відповідні ціннісні думки (і оцінки) про правове значення фактично конкретного закону, в даному випадку міжетнічного міжнаціонального характеру в середині конкретної держави. Юридична аксіологія, як і філософія права і юридична наука в цілому, включає в предмет свого дослідження разом з правом також і державні відносини з їх елементами в частині правових явищ. У нашому випадку це стосується основ-

них законів щодо впровадження канадської міжнаціональної політики в державі та взаємодії з українською діаспорою.

Аналізуючи аксіологію як вчення про цінності, ми застосували правову аксіологію в міжетнічних відносинах у взаємодії з державою на прикладі Канади. Йдеться про розуміння і трактовки права в законодавчо-правовому сенсі. Раніше такі підходи у науковій літературі до проблеми, що розглядається, не зустрічалися. Яскравим прикладом реалізації такого проекту є створення і втілення на державному рівні мультикультуралізму (багатокультурності) в Канаді як вищого надбання держави з вагомим поліетнічним середовищем. Вважаємо, що у вітчизняній термінології більше підходить термін в звучанні як багатокультурність.

У роботі досліджена багатокультурність і динаміка її розвитку в рамках розуміння всебічного розвитку існуючих діаспор в Канаді, в тому числі й української. Під багатокультурністю слід вважати стан суспільства в поліетнічних країнах, наприклад в Канаді, якому притаманна активна державна політика щодо офіційного визнання і підтримки рівноправ'я культур усіх етнічних спільнот, що проживають у країні. Така політика характерна для Канади та ряду інших країн. У Канаді багатокультурність вважається великим державним надбанням і максимально охороняється владою. Канадське суспільство може бути поділено на три рівноцінні «сили». Перша сила складається з корінних народів, які жили в Канаді до початку її колонізації європейцями. Акт Конституції 1982 року визначив всіх таких уродженців як корінні народи. Їх пропорція в населенні Канади невелика, але має тенденцію до зростання. У 2001 році тільки понад 1,3 млн чоловік повідомило наявність такого походження, представляючи 4,4% із загальної чисельності населення. У 1996 році люди з корінним походженням налічували 3,8% з загальної чисельності населення. Друга сила складається з колонізуючих груп, які, кінець кінцем, визначили себе як члени-засновники Канадського суспільства. Відомо, що цю силу складають етнічно англо- та франкомовні народи. Третя сила в канадському суспільстві охоплює ті етнічні меншини, які випадають за межі груп Канадської Декларації з прав; вони є канадцями, уродженцями іноземного походження неангло- та нефранкомовними канадцями. Останніми роками число імігрантів, які приїхали до Канади, підвищилося до небувалих розмірів. Між 1991 і 2000 роками 2,2 млн імігрантів приїхали до Канади. У процентному значенні щорічний приріст складав 0,6–0,9% із загальної чисельності населення протягом цього періоду [1]. Зразки іміграції також перемістилися у напрямі нетрадиційних джерел: з Азії, Карібського басейну, Південної та Центральної Америки. Таким чином, чисельність людей британського та французького походження знизилася відповідно до 40% і 27%. Різноманітність канадського суспільства очевидна на рівні етнічного складу, що переселяється. Під час Конфедерації населення було головним чином британського (60%) та французького (30%) походження. Однак в перепису 2001 року різноманітність була очевидна, де фігурують більш ніж 200 різних етнічних груп [2]. Суть багатокультурності можна зрозуміти, звернувшись до основних положень За-

кону Канади «Про багатокультурність» [3], який був прийнятий обома палатами парламенту (Палатою громад і Сенатом) у липні 1988 року. В Законі, зокрема, зазначається: «Державною політикою Канади проголошується: 1) визнання того, що багатокультурність відображає культурну і національну різноманітність канадського суспільства й виходить із права усіх канадців вільно зберігати, розвивати і поширювати свою культурну спадщину; 2) визнання того, що багатокультурність є основною характеристикою канадської спадщини та самосвідомості канадців і робить безцінний внесок у побудову майбутньої Канади; 3) заохочує всебічну й рівноправну участь громадян і громад будь-якого походження у розвитку канадського суспільства, а також сприяє їм в усуненні будь-яких перешкод на шляху до такої участі; 4) визнання існування громад, об'єднаних спільністю походження та їх історичного внеску в життя канадського суспільства, а також заохочення розвитку цих спільнот; 5) орієнтація всіх соціальних, культурних, економічних і політичних інститутів країни на врахування і дбайливе ставлення до багатокультурного суспільства».

Таким чином, канадська багатокультурність з дня вступу в дію відповідного Закону Канади [1] налічує вже більше 19 років. Багатокультурність в законодавчому і нормативно-правовому плані виступає як фундаментальна характеристика Канади, починаючи з часів своєї незалежності (1947 р.). З того часу практично була створена законодавча структура, яка підтримує канадський підхід до багатокультурності.

У 1969 році був прийнятий і вступив у силу Закон Канади про державні мови [2]. Він офіційно встановив англійську і французьку мови як державні мови Канади. При цьому в ньому було прописано і, крім того, давалися офіційні розяснювання, рекомендації щодо використання англійської і французької мов у державі і заохочування федеральних установ і агентств до просування цього при «...збереженні прав людини, розвитку канадської ідентичності, укріплення канадської єдності, удосконалення участі громадянства і заохочення культурної диверсифікації в межах двомовної структури» [4]. Фактично після прийняття Закону Канади про державні мови [5] стала проводитися політика: дві мови і жодної культури, бо досить швидко після прийняття двомовності була офіційно введена політика багатокультурності на усьому просторі Канади (1971 р.). Це вже було серйозним кроком до наступних офіційних дій провінціальних (територіальних) і федеральних влад щодо законодавчої побудови Канадського мультикультуралізму. Рекомендації, пов'язані із зміною соціального, культурного, економічного і політичного обличчя Канади, приводили до широкого рекламування канадської політики мультикультуралізму, виражаючи підтримку лінгвістичного, етнокультурного і етнорасового плюралізму в рамках канадського зобов'язання індивідуальних прав. Ця структура була посилена з введенням Закону Канади з прав людини, що діє з 1977 року, з прийняттям і вступом у дію Канадської хартії з прав і свобод у 1982 році. У 1986 році Закон Канади про неупереджений трудострій зобов'язав федеральні установи і агентства гарантувати жінкам, представникам корінних народів, особам з фізичними вадами і членам відомих меншин можливості до-

сягти справедливого представництва і участі в трудоустрої. Таким чином, у правовому відношенні Канада стала еталонною країною у світі у галузі вирішення національного питання, рухаючись до більш ексклюзивного правового суспільства. При цьому сама Канада вважає, що багатокультурність є її вищою правовою цінністю, значним здобутком аксіології права і має бути орієнтиром для інших країн світу.

Законодавчо у Канаді увесь запроваджений процес можна представити таким чином:

1947 р. — прийняття та вступ у дію першого Закону Канади «Про громадянство», який визнав рівність усіх громадян, як тих, які народилися у Канаді, так і тих, котрі натуралізувалися;

1948 р. — приєднання до Міжнародної угоди із запобігання злочинам з геноциду та уголовної відповідальності за участь у таких злочинах;

1948 р. — приєднання до Всесвітньої декларації з прав людини;

1958 р. — приєднання до Міжнародної угоди із запобігання дискримінації щодо працевлаштування та зайнятості;

1960 р. — прийняття та вступ у дію Канадської декларації з прав;

1963 р. — заснування Королівської комісії з двомовності та двокультуралізму;

1965 р. — приєднання до Міжнародної угоди з усунення всіх форм расової дискримінації (ратифікація Канадою відбулася у 1969 році);

1966 р. — приєднання до Міжнародної угоди з економічних, соціальних і культурних прав (ратифікація Канадою відбулася у 1976 році);

1966 р. — приєднання до Міжнародної угоди з цивільних і політичних прав (ратифікація Канадою відбулася у 1976 році);

1969 р. — запровадження частини IV доповіді Комісії з двомовності та двокультуралізму в якості сутності двомовності та багатокультурності;

1969 р. — офіційне представлення Закону «Про дві державні мови, що діють»;

1971 р. — офіційне представлення політики канадської багатокультурності;

1977 р. — прийняття та вступ у дію Закону Канади «Про права людини»;

1982 р. — прийняття Канадської хартії з прав і свобод;

1984 р. — доповідь спеціального парламентського Комітету на правах нате-пер Закону про багатокультурність;

1986 р. — прийняття та вступ у дію Закону Канади «Про неупереджений трудоустрій»;

1988 р. — прийняття та вступ у дію Закону Канади «Про багатокультурність».

У 1973 році за два роки після офіційного представлення політики канадської багатокультурності було створене міністерство багатокультурності, щоб контролювати виконання ініціатив, що відносяться до різних культур, в межах урядових відомств. Крім того, формальні зв'язки між урядом і етнічними організаціями були встановлені, щоб забезпечити подальше ухвалення рішень. Було створено канадську Консультативну Раду з багатокультурності, яку у 1973 році було перейменовано в канадську Етнокультурну Раду. Специфічний ак-

цент Рада надавала заохоченню і полегшенню шляхів, на яких національні меншини, в тому числі і українська, могли брати участь у житті канадського суспільства.

Після прийняття Закону Канади «Про багатокультурність» Канада стала першою країною світу, яка продемонструвала, що багатокультурність є фундаментальним досягненням держави і суспільства. Він зобов'язав федеральні та провінційні установи Канади поважати символіку і усе різноманіття символів, а також сприяти діям і заходам, які відображають культурну, етнічну і расову різнобічність канадського суспільства. Канадський мультикультуралізм добре виявляється по багатьох напрямках, але він працює краще для одних напрямів і створює загрозу на майбутнє, з точки зору формування єдиної канадської нації. Політика багатокультурності в Канаді була розроблена як практичний засіб для боротьби з національним проявом інтересів груп більш впливової національної більшості над іншими. З 1971 року почалася офіційна політика мультикультуралізму в Канаді, а з 1988 року, зі вступом у дію Закону Канади «Про багатокультурність», культурне різноманіття отримало законодавчо офіційну державну підтримку, яку можна розглядати як прояв вищих етичних цінностей в міжетнічних відносинах і в праві, пов'язаному з ними. Тому їх слід сприймати як аксіологічні прояви національних взаємодій в аксіології філософії, що має певну рацію і право на існування. А це сприяє тільки розвитку діаспор в Канаді: китайської, італійської, української та інших. Так, більшість провінційних урядів установили різні форми багатокультурності, в тому числі і в провінції Саскачеван, де проживають 330 тисяч етнічних українців, з її майже мільйоним населенням, а в провінції Альберта майже 250 тисяч. Слід відзначити, що в Канаді проживає біля одного мільйона українців, які є суспільно активними майже у всіх провінціях Канади.

Таким чином, юридична аксіологія припускає відмінність і відповідне співвідношення, що має сенс закону у разі такої можливості. А така можливість очевидна на прикладі української діаспори в Канаді.

Література

1. Statistics Canada. Canada's Ethnocultural Portrait: The Changing Mosaic. 2001. — Census: Analysis Series. — Ottawa: Industry Canada, 2003.
2. Statistics Canada. Ethnic Diversity Survey: Portrait of a Multicultural Society. — Ottawa: Industry Canada, 2003.
3. Canadian Multiculturalism Act. — R.S. — 1985. — C. 24 (4-th Supp.). — [C-18.7]. — (1988. — C. 31. — Assented to 21st July, 1988) //www.canadianheritage.gc.ca/progs/multi/policy.
4. Multiculturalism and Citizenship Canada. — Ottawa: Industry Canada, 1990. — P. 13-15.
5. Official Languages Act. — R.S. — 1985. — C. 31 (4th Supp.). — [O-3.01]. — (1988. — C. 38. — Assented to 28th July, 1988 //laws.justice.gc.ca/en/O-3.01.